

УДК 343.9

Ващук О. П., НУ «ОЮА»

ОСОБЛИВИЙ ПОРЯДОК КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ВЕРИФІКАЦІЯ ДАНИХ

У статті висвітлено особливості оцінки учасниками кримінального провадження отриманої інформації, яка відбувається за допомогою методу верифікації. Розкрито сутність верифікації в особливих порядках кримінального провадження як криміналістичного методу. Зроблено висновок, що механізм верифікації невербальної інформації у особливих порядках кримінального провадження представляє собою систему дій, що включає використання спеціальних прийомів верифікації інформації з урахуванням специфіки особливих порядків кримінального провадження.

Як відомо, досудове розслідування та судове провадження є засобами збору, фіксації та перевірки інформації, яка має значення для кримінального провадження. Учасники ж кримінального провадження обробляють зазначену інформацію та надають їй власну оцінку в процесі вербальної та невербальної комунікації. Для нашого дослідження важливе значення має оцінка учасниками отриманої ними невербальної інформації, яка відбувається методами верифікації та валідації.

Верифікація, як самостійний криміналістичний метод є вдалим вирішенням сучасних завдань в інформаційно-комунікаційному просторі, тим більше, що предметом дослідження є така специфічна людська діяльність, як діяльність із вчинення злочинного діяння та діяльність із розслідування як такого.

Наше дослідження верифікації даних в кримінальному провадженні має тривалий характер, охоплюючи всі його стадії та етапи. На даний момент сформовано визначення верифікації даних [7], верифікації даних на досудовому розслідуванні [3], при проведенні слідчих (розшукових) дій [6; 5], негласних слідчих (розшукових) дій, судовому провадженні [4].

Проблематика дослідження особливих порядків кримінального провадження окреслена у численних наукових працях вчених як-от: С. С. Аскеров [1], Р. В. Новак [15; 16], Г. Ю. Саєнко [18], М. І. Смирнов [20; 21], С. О. Сорока [22], О. Г. Яновська [25], С. Скрипниченко [19], Є. В. Кузьмічова [12], М. О. Карпенко [10],

О. М. Обушенко [17], С. В. Давиденко [9] та ін. Проте, верифікація даних в особливих порядках кримінального провадження досі не мала теоретичного висвітлення в українській науковій думці.

Метою статті є висвітлення особливостей процесу верифікації інформації в особливих порядках кримінального провадження.

Верифікація даних в особливих порядках кримінального провадження має свої особливості, що витікають з норм Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України). Розділ VI КПК України містить нормативне закріплення особливих порядків кримінального провадження:

- кримінальне провадження на підставі угод (ст.ст. 468-476 КПК України);
- кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення (ст.ст. 477-479 КПК України);
- кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб (ст. т. 480-483 КПК України);
- кримінальне провадження щодо неповнолітніх (ст.ст. 484-502 КПК України);
- кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру (ст.ст. 503-516 КПК України);
- кримінальне провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю (ст.ст. 517-518 КПК України);
- кримінальне провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні (ст.ст. 519-531 КПК України).

Враховуючи вищезначені види особливих порядків кримінального провадження ми підкреслюємо важливість та фундаментальність засад проведення кримінального провадження як завдань, закріплених в чинному КПК України.

Підкреслимо, що у КПК України чітко визначений перелік особливих порядків кримінального провадження, тому мова йде про нормативно врегульовану діяльність суб'єктів з визначенням прав, обов'язків, умов і правил. Учасники особливих порядків кримінального провадження отримують, обробляють і верифікують дані. Дані, в свою чергу мають вербальний і невербальний характер, що обумовлює специфічний процес верифікації. Питання

верифікації вербальних даних досліджувались такими вченими, як Л. Д. Удалова [23], І. Ш. Ханмірзаєв [24], Н. В. Кручиніна [11] тощо.

Менш дослідженою є верифікація невербальної інформації. Тому варто розпочати дослідження процесу верифікації невербальної інформації у особливому порядку кримінального провадження з характеристики:

- предмета верифікації (мета, завдання);
 - суб'єкта верифікації (суб'єкт-прийому, суб'єкт-передачі);
 - об'єкта верифікації (природні/штучні умови);
 - механізму верифікації (триланковий або лінійний);
 - висновків (результатів) верифікації (ймовірнісні, категоричні);
 - оцінки верифікації за суб'єктом.
- З метою адаптації криміналістичного методу верифікації інформації накладаємо його складові на особливі порядки кримінального провадження, отримуючи наступні види:
- верифікація невербальної інформації у кримінальному провадженні на підставі угод (ст.ст. 468-476 КПК України);
 - верифікація невербальної інформації у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення (ст.ст. 477-479 КПК України);
 - верифікація невербальної інформації у кримінальному провадженні щодо окремої категорії осіб (ст.ст. 480-483 КПК України);
 - верифікація невербальної інформації у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх (ст.ст. 484-502 КПК України);
 - верифікація невербальної інформації у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру (ст.ст. 503-516 КПК України);
 - верифікація невербальної інформації у кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю (ст.ст. 517-518 КПК України);
 - верифікація невербальної інформації у кримінальному провадженні на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні (ст.ст. 519-531 КПК України).

В рамках верифікації невербальної інформації у кримінальному провадженні верифікатор отримує дані, що свідчать про відповідність встановленим обставинам злочинної події самій події, що мала місце, з відомостями про інформаційно-емоційний стан її суб'єктів. Це, в подальшому, впливає на обрання верифікатором власної лінії поведінки для визначення напряму розслідування та вирішення завдань.

Об'єктом верифікації невербальної інформації в особливих порядках кримінального провадження є інформаційно-емоційна складова у формі комунікації зі спеціальними кримінально-процесуальними наслідками. Предметом верифікації невербальної інформації в особливих порядках кримінального провадження є закономірності опрацювання криміналістично-значущої інформації. Закономірності опрацювання включають в себе виявлення, збір, фіксацію, дослідження, оцінку, формування висновків та використання криміналістичнозначущої інформації у кримінальному провадженні.

Механізм верифікації невербальної інформації у особливих порядках кримінального провадження – це система дій, що включає використання спеціальних прийомів верифікації інформації, яку надав суб'єкт-передачі суб'єкту-прийому у вигляді вербально-невербальних даних (динамічність, статичність тощо) з урахуванням специфіки особливих порядків кримінального провадження.

Суб'єктами верифікації невербальної інформації у особливих порядках кримінального провадження є сторони кримінального провадження, що визначені ст.ст. 468-540 (суб'єкт-прийому, суб'єкт-передачі). Висновки (результати) верифікації у особливих порядках кримінального провадження будуть свідчити про достовірність або недостовірність (істинність/не істинність) інформації злочинній події, що мала місце. Оцінку результатів верифікації у особливих порядках кримінального провадження проводить суб'єкт, який здатний проаналізувати всі матеріали провадження та підтвердити або спростувати висновки надані верифікатором.

Верифікація невербальної інформації в сукупності з вербальною в межах особливих порядків кримінального провадження істотно підвищує ефективність його проведення, впливає на обрання найбільш ймовірних напрямів.

Бібліографічний список:

1. Аскеров С. С. Особливий порядок кримінального провадження щодо професійного судді / С. С. Аскеров // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. № 5. – С. 352-354.
2. Биркенбил В. Языки тонации, мимики, жестов. – Санкт-Петербург : «Питер», 1997. – 176 с.
3. Вашук О. П. Верифікація відомостей/даних на початку досудового розслідування / О. П. Вашук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2015. Вип. 6 – С. 89-92.
4. Вашук О. П. Особливості верифікації даних у судовому провадженні першої інстанції / О. П. Вашук // Прикарпатський юридичний вісник. 2016. – Вип. 2(11). – С. 87-91.
5. Вашук О. П. Прийоми верифікації даних при проведенні слідчих (розшукових) дій / О. П. Вашук // Право і суспільство. – 2103. – Вип. 6. – С. 293-298.
6. Вашук О. П. Слідчий як верифікатор достовірності криміналістичної інформації на досудовому розслідуванні / О. П. Вашук // Юридичний вісник. – 2013. – №4. – С. 105-109.
7. Вашук О. П. Співвідношення верифікації та валідації в кримінальному провадженні / О. П. Вашук // Вісник Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. – 2016. – № 1. – С. 45-48.
8. Горелов И. Н.: Невербальные компоненты коммуникации. – Москва : Наука, 1980. – 238 с.
9. Давиденко С. В. Проблеми здійснення кримінального провадження на території дипломатичних представництв та консульських установ України за кордоном / С. В. Давиденко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2016. – Вип. 39. – Т. 2. – С. 79-82.
10. Карпенко М. О. Особливості кримінального провадження щодо неповнолітніх за кримінальним процесуальним кодексом України: прогресивний підхід чи старі проблеми? / М. О. Карпенко // Університетські наукові записки. – 2012. – № 4. – С. 395-399.
11. Кручинина Н. В. Концепция и основы технологии проверки достоверности уголовно-релевантной информации / Н. В. Кручинина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.k-press.ru/bh/2002/4/kruchinina/kruchinina.asp>.
12. Кузьмичова Є. В. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб / Є. В. Кузьмичова // Юридична наука. – 2014. – № 8. – С. 107-116.
13. Лабунская В. А. Невербальное поведение (социально-перцептивный подход). – Ростов-на-Дону : Феникс, 1988. – 246 с.
14. Морозов В. П. Искусство и наука общения: невербальная коммуникация. – Москва : ИП РАН, Центр «Искусство и наука», 1998. – 189 с.

15. Новак Р. В. Кримінальне провадження на підставі угод : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Р. В. Новак ; ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2015. – 20 с.
16. Новак Р. В. Поняття та значення особливих порядків кримінального провадження / Р. В. Новак // Вісник ХНУВС. – 2014. – № 4 (67). – С. 75-83.
17. Обушенко О. М. Особливості здійснення кримінального провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю / О. М. Обушенко // Право і Безпека. – 2014. – № 3. – С. 127-130.
18. Саєнко Г. Ю. Юридичний зміст кримінального провадження на підставі угод / Г. Ю. Саєнко // Право і суспільство. – 2015. – № 5 ч. 2. – С. 172-177.
19. Скрипниченко С. Особливості кримінального провадження щодо окремої категорії осіб / С. Скрипниченко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2014. – № 1. – С. 118-125.
20. Смирнов М. І. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення / М. І. Смирнов // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. – 2013. – Вип. 69. – С. 342-347.
21. Смирнов М. І. Особливості доказування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру / М. І. Смирнов // Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.: у 2 т. / відп. за вип. В. М. Др'омін ; НУ ОЮА. – Одеса : Фенікс, 2012. – Т. 2 – С. 367-369.
22. Сорока С. О. Окремі аспекти кримінального провадження у формі приватного обвинувачення / С. О. Сорока // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. – 2014. – № 807. – С. 154-158.
23. Удалова Л. Д. Теорія та практика отримання вербальної інформації у кримінальному процесі України : монографія / Л. Д. Удалова. – Київ : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2005. – 324 с.
24. Ханмирзаев И. Ш. Проверка достоверности уголовно-релевантной информации на стадиях возбуждения и предварительного расследования в уголовном процессе / И. Ш. Ханмирзаев // Евразийский юридический журнал. – 2016. № 4 (95) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eurasialegal.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5118:2016-10-18-05-52-21&catid=232:2013-04-02-08-41-21&Itemid=42.
25. Яновська О. Г. Особливості кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення за новим Кримінальним процесуальним кодексом України / О. Г. Яновська // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 1. – С. 242-245.

В статье освещены особенности оценки участниками уголовного производства полученной информации, происходящей с помощью метода верификации. Раскрыта сущность верификации в особых порядках уголовного производства как криминалистического метода. Сделан вывод, что механизм верификации невербальной информации в особых порядках уголовного производства представляет собой систему действий, включая использование специальных приемов верификации информации и с учетом специфики особых порядков уголовного производства.

The article describes the features of the participants' of trial proceedings evaluation of the information received, which is produced using the method of verification. The essence and the place of the verification in special procedures of criminal proceedings as criminalistic method are revealed. It is concluded that the mechanism of verification of non-verbal information in a special procedures of criminal proceedings is a system of actions, including the use of special techniques of verification of information with regard of specificity of special procedures of criminal proceedings.

Стаття надійшла до редколегії 18.11.2016